

Nƣu nhƣ hát “Quan Hƣ”, di sƣn vƣn hƣa phi vƣt thƣ tiƣu biƣu cƣa nhƣn loƣi, đƣc sƣn vƣn hƣa cƣa vƣng Kinh Bƣc vƣ thƣ giƣi; hát “Xoan”, hát “Ghƣ o”, 2 thƣ loƣi dƣn ca đƣc đƣo cƣa Phƣ thƣ; hát “Hƣi Dƣ”, hát “Chƣo Tƣu” di sƣn vƣn hƣa phi vƣt thƣ cƣa Hƣ Nƣi .v.v. thƣi hát “Trƣng Quƣn” lƣ loƣi hƣnh ca hát dƣn gian phƣ biƣn ƣ mƣt sƣ đƣa phƣ ƣng vƣng Đƣng bƣng Bƣc bƣ nhƣ : vƣng ven Hƣ Nƣi, tƣnh Hƣng Yƣn, Vƣnh Phƣc, Phƣ Thƣ. Hát “Trƣng Quƣn” thƣ ƣng đƣc cƣc chƣng trai, cƣ gƣi hát trong đƣp rƣm trung thu, trong ngƣy hƣi đƣnh, lƣng hoƣc trong nhƣng đƣm trƣng sƣng khi mƣ cƣng viƣc nhƣn ƣng khƣng cƣn bƣn rƣn nƣa. Khƣng chƣ diƣn xƣ ƣng ƣ cƣc đƣa phƣ ƣng vƣng đƣng bƣng Bƣc bƣ, ngƣy nay, hát “Trƣng Quƣn” cƣn đƣc cƣc nghƣ nhƣn, nghƣ sĩ đƣa lƣn sƣn khƣu ca nhƣc dƣn tƣc biƣu diƣn phƣc vƣ nhu cƣu thƣ ƣng thƣc ƣm nhƣc cƣa ngƣ ƣi yƣu nghƣ thuƣt trƣn khƣp cƣc miƣn đƣt nƣc. Nhƣm cƣng cƣp thƣm nhƣng thƣng tin vƣ hát “Trƣng Quƣn”, loƣi hƣnh dƣn ca phƣ biƣn ƣ vƣng đƣng bƣng Bƣc bƣ tƣi đƣc giƣ, chƣng tƣi đƣ cƣc phƣ ƣng vƣn vƣi nhƣc sĩ Thao Giang, phƣ giƣm đƣc Trung tƣm Phƣt trƣn ƣm nhƣc Viƣt Nam vƣ loƣi hƣnh dƣn ca nƣy.

PV: Thƣa nhƣc sĩ Thao Giang, ƣng cƣ thƣ kƣ cho đƣc giƣ bƣt cƣng viƣc sƣu tƣm hát Trƣng Quƣn cƣa Trung tƣm Phƣt trƣn ƣm nhƣc Viƣt Nam.

Thao Giang: Cƣng viƣc sƣu tƣm cƣc lƣn đƣu dƣn ca cƣ nguy cƣ thƣt truyƣn lƣ mƣt trong nhƣng nhiƣm vƣ cƣa Trung tƣm Phƣt trƣn ƣm nhƣc Viƣt Nam. Hát Trƣng Quƣn nƣi chung chƣ lƣ mƣt lƣn đƣu hát thƣi nhƣng do cƣc phong cƣch diƣn xƣ ƣng cƣa tƣng đƣa phƣ ƣng mƣ nƣ cƣ nhƣng vƣ khƣc nhƣu đƣc biƣu hiƣn qua ƣm nhƣc vƣ nƣi dung lƣi ca. Vƣa qua, chƣng tƣi đƣ dƣnh thƣi gian đƣ đƣ sƣu tƣm hát Trƣng Quƣn ƣ mƣt sƣ đƣa phƣ ƣng ƣ vƣng đƣng bƣng Bƣc bƣ. Đƣa phƣ ƣng đƣu tiƣn mƣ chƣng tƣi đƣ sƣu tƣm hát Trƣng Quƣn lƣ Đƣ Trƣch, Khoái Chƣu, Hƣng Yƣn. Theo cƣc nghƣ nhƣn nƣi đƣy cho biƣt: Vƣng đƣt nƣy cƣ hát Trƣng Quƣn tƣ rƣt xa xƣa, thƣi kƣ Trƣu

Quang Phc luy n binh đánh gi c L ng Đ m D Tr ch. Thông qua vi c s u t m, chúng tôi tr c ti p đ a anh em ngh sĩ lên đ y đ h c, r i ghi chép l i các b n mà bà con hi n nay còn gi đ c, kho ng h n 100 b n vẫn l i ca c a hát Trng Quân D tr ch. Có th nói, hát Trng Quân D Tr ch nghe m c m c, đ n s l m. Th m chí, khi hát l i ca h còn không đ a đ c nh ng ti ng đ m vào, ví d : R ng th i, này, kia .v.v. Do v y, khi ti ng hát vang lên c ng v i ti ng trng đ t đ m, trng đ c làm b ng vi c đào 1 h d i đ t, trên mi ng đ t mi ng v n và giăng s i dây, nghe r t là c s và hay. Khi đi sâu vào phân tích l i ca, chúng tôi th y nó có nh ng n i dung r t là hay nh bài “Nh i chào” l i ca r t xa x a, lâu h n bài m i tr u dân ca Quan h Bc Ninh nhi u. Ngoài ra, nó còn có m t s n i dung khác nói v s tích tr u cau, c i h i, s tích v các chi n binh, nh ng ng i anh hùng đã ngã xu ng đ m D Tr ch nh th nào.

Đ a ph ng th 2 mà chúng tôi đi s u t m hát Trng Quân đó là vùng Đ c Bắc, Vĩnh Phúc. Hát Trng Quân ở đây cũng khác m t chút so v i hát Trng Quân Da Tr ch do nó n m trong nghi l ph n th c c a ng i dân Phú Th x a v i l i di n x ng hát k t h p v i múa. Th m chí, đàn Trng Quân h dùng h i ít, tuy nhiên h có s d ng trng đ n và phách đ m theo. Ngoài ra, giai đ i u bài hát cũng khác. Trong chuy n đ này, chúng tôi cũng s u t m đ c đ i u “Mó cá”, m t đ i u hát r t đ i n hình c a hát Trng Quân n i đây, có liên quan đ n tín ng ng ph n th c. Chúng tôi cũng đã s u t m, h c và ghi chép l i văn c a hát Trng Quân Đ c Bắc.

Có m t hình th c hát Trng Quân khác mà trong s sách đã đ c p đ n là hát Trng Quân c a các dân binh th i Nguy n Hu có r i rác vùng Th ng Tín, S n tây, vùng ven xung quanh Hà N i ho c th m chí có th xa h n m t chút n a. Nó là l i hát gi a các t p nam n v i nhau, ph n l n là mang tính ch t giao duyên nhi u h n là nghi l . Các ngh nhân đ a ph ng cho bi t: đây là hình th c sinh ho t sau gi luy n t p c a các dân binh ho c sau gi hành quân. Tóm l i, h cùng nhau hát theo m t ch đ vui v nh m t sinh ho t văn ngh b y gi . Còn ở S n Tây và Hà Đông, chúng tôi cũng s u t m m t th lo i khác n a mà ngay trong lòng Hà N i cũng có, đó là th lo i hát Trng Quân t ng đ i t ng h p trong đó có c s tích, giao duyên, hát đ i đáp, hát đ gi ng. N i dung l i ca đ c p đ n các câu chuy n đô th nh : tên các ph xá, làng xóm, làng ngh ho c là các di tích, thánh tích liên quan đ n l ch s . Đó là 4 hình th c hát Trng Quân mà chúng tôi đã s u t m đ anh em luy n t p và trình di n th ng xuyên trên ph đ b ở Hà N i.

PV: Sinh ho t c a hát Trng Quân đ c di n ra nh th nào, th a ông?

Thao Giang: Do phong cách Hát Trng Quân ở các đ a ph ng khác nhau nên đ i u này cũng th hi n luôn trong sinh ho t văn hoá g n v i nó, ví du: hát Trng Quân ở D Tr ch là l i hát giao duyên nam n nên h th ng hát ch m t đôi nam n , ho c hát bài “m i tr u” có th hát

t◌p th◌, còn hát k◌ v◌ thánh tích có khi ch◌ hát m◌t ng◌◌i. Còn ◌ hát Tr◌ng Quân Đ◌c Bắc ◌i g◌n li◌n v◌i múa b◌i vì nó là ◌i hát g◌n v◌i nghi ◌. Ví đ◌ : đ◌u hát “m◌ cá” bao gi◌ cũng có 12 cô gái làm cái ◌◌i, còn b◌n chàng trai bên trong đi tìm b◌t nh◌ng con cá dính vào nh◌ng cái ◌◌i c◌a các cô gái. H◌ hát có k◌t h◌p v◌i nh◌ng vũ đ◌o tuy r◌t đ◌n s◌ thôi nh◌ng cũng gây h◌ng ph◌n cho c◌ng ◌◌i đ◌n cũng nh◌ng ◌◌i xem, phù h◌p v◌i các nghi ◌ ph◌n th◌c đ◌◌c t◌ ch◌c hàng năm c◌a ng◌◌i dân vùng Vĩnh Phúc, Phú Th◌.

Còn hát Đ◌ gi◌ng ho◌c hát Tr◌ng Quân vùng ven đô Hà N◌i thì ph◌n ◌n h◌ hát vào nh◌ng đ◌p “Xuân thu nh◌ k◌”, khi có h◌i hè đình đám ho◌c nh◌ng đêm trăng sáng hay lúc nông nhàn, nó có tính ch◌t gi◌i trí. Đ◌a trên m◌t câu chuy◌n ho◌c m◌t s◌ tích nào đó, h◌ t◌ ◌ng tác ra các ◌i văn đ◌ hát đ◌i v◌i nhau. Trong cu◌c hát, hai nhóm nam, n◌ hát v◌i nhau, m◌i bên có m◌t ng◌◌i c◌m cái đ◌ đ◌n đ◌t nhóm mình. Còn ◌ trong các th◌ tr◌n, th◌m chí ngay ◌ c◌ Hà N◌i n◌a, nh◌ng đ◌u Tr◌ng Quân c◌ chúng tôi s◌u t◌m ph◌n ◌n là do hai t◌p nam và n◌ hát v◌i nhau, cùng v◌i Tr◌ng Quân đ◌m theo. V◌ hình th◌c, Tr◌ng Quân này khác v◌i Tr◌ng Quân ◌ Đ◌ Tr◌ch ◌ đ◌m: ng◌◌i ta đào m◌t cái h◌ ◌ đ◌◌i đ◌t r◌i căng s◌i dây sang hai bên, bên nam đánh m◌t đ◌u, bên n◌ đánh m◌t đ◌u, t◌o ra âm thanh “phình, phình” cách nhau m◌t quãng 4 ho◌c quãng 5 đ◌ đ◌m cho hát, đ◌ng th◌i cũng gi◌ ch◌ âm.

◌ Hà N◌i, ph◌n ◌n là vùng ven đô, h◌ ◌i ch◌ tác Tr◌ng Quân g◌n trên m◌t cái thùng, trên m◌t

thùng cũng có sờ i dây căng và khi chờ i cũng tờ o ra âm thanh cách nhau mờ t quờng 4 và quờng 5 nhờ sờ i dây căng sang hai bên qua cái chờ ng ờ giờ a. Khi hát, hai bên nam nhờ , mờ i bên cờ m mờ t cái dờ i gõ vào dây tờ o nên tờ ng “phờnh, phờnh”, đờ đờ m khi 2 bên hát đờ i đờp. Bên cờ nh đờ , nhờ ng ngờ i hát khỏc ờ cờ 2 bên nam nhờ , mờ i ngờ i cờ m mờ t cái phỏch đờ gõ nhờ p theo. Cách hát hờ phờ n lờ n là ờ ng đờ n nên khỏc vờ i cách hát Trờng Quân ờ vùng Phứ thờ và Vờnh phức. Bờ i, hát Trờng Quân nhờ i này nhờ m trong khuờn khờ nghi lờ nên nó ít tờnh ờ ng đờ n và hờnh nhờ nó có các bài bờ n ghi sờ n và hát kờm theo mứ a.

PV: Xin nhờ c sờ cho bờ t âm nhờ c trong hát Trờng Quân nhờ thờ nào?

Thao Giang: Hát Trờng Quân theo tời chờ là mờ t loờ i hờnh thời, nhờ ng mờ i đờ a phờ ờ ng lờ i có cách tờ n hờnh giai đờ u khỏc nhau. Qua khờ o sỏt chúng tời thờ y nó chờ có 3, 4 hoờ c 5 nờ t tuờ tờ ng bài, nhờ ng do mờ i đờ a phờ ờ ng lờ i có mờ t cách tờ n hờnh giai đờ u khỏc nhau nên thành ra có ba bờ n phong cách khỏc nhau. Đờ u đờ cũng rờ t hay, đờ c biờ t là nó gờ n vờ i nghi lờ hoờ c cũng có khi vờ i mờ t trờ chờ i đờn gian hay hát đờ i đờp giao dờyên nam nhờ , hay là sinh hoờ t cờ a các làng quờ trong đờ p “Xuờn thu nhờ kờ” nhờ ng lúc nờng nhàn. Tuy nhiờn, ờ Hà Nờ i, các nghờ nhàn còn đờ a thờm mờ t sờ lờn đờ u đờn ca khỏc nhờ a ví dụ: đờ u “cờ lờ”, ngỏm “sa mờ c”, “bờ ng mờ c” rờ t hay, qua đờ vờ n tờ i nhờ i dung dài hờn hoờ c là nghe đờ nhàn chán. Do đờ n ra ờ đờ thờ , đờ i tờ ng thờ ng thờ c âm nhờ c khỏc vờ i ờ nờng thờn nên hát Trờng Quân ờ đờy cũng khỏc hờn so vờ i ờ đờ a phờ ờ ng, nhờ i nó còn giờ đờ c tờnh nguyờn sờ , cờ kờnh. ờ Hà Nờ i, khi biờ u đờ n đờ u hát này đờ c biờ t là hát cùng vờ i đờ u cờ lờ thì nó nhờ là âm vờ i đờ ng, cờ ng vờ i mờ m nghe rờ t là hay.

PV: Nhờ i dung vờn hờ c cờ a hát Trờng Quân đờ cờ p đờ n các vờ n đờ gờ thờ a nhờ c sờ?

Thao Giang: Qua khờ o sỏt chúng tời thờ y: nhờ i dung vờn hờ c cờ a nó cũng thờ hiờ n rờ nét đờ c đờ m cờ a hát Trờng Quân ờ mờ i đờ a phờ ờ ng nhờ : đờ cờ p đờ n các nghi lờ hoờ c vui chờ i hay là giao dờyên nam nhờ . Ngoỏi ra, mờ t đờ m đờ c biờ t nhờ a cờ a đờng vờn hờ c này đờ là: khi sờ u tờ m vờn hờ c cờ a hát Trờng Quân đờ c truyờ n tờ ng trong đờn gian tờ xờ a đờ n nay, chúng tời chờ a tờm thờ y mờ t tờ nào kờ vờ chiờ n tranh cờ mà chờ đờ phờ n là nời vờ tình yờu, rờ i xung quờnh viờ c xỏm làng, rờ i nhờ ng đờ u liờn quờn đờ n lờ ch sờ cũng nhờ nhờ ng bài hờ c đờ đờ y đờ con chỏu, rờ i nời vờ sờ c khờ e cờ a ngờ i thanh niờn thờ i đờ , rờ i là nhờ ng mờ ờ c cờ a con ngờ i vờ công viờ c nhờ a nờng, con trờu, cái cờy, cờy tre, ruờ ng lờ a .v.v. . Mờ c dù ai cũng nời là Trờng Quân là lờ i hát cờ a các đờn binh hay Trờng Quân trong quờn đờ i, thờ m chỉ ờ triờ u Trờ n trong lờ ch sờ cũng ghi là quờn đời ta có gõ trờ ng và hát, rờ i xỏm mờnh .v.v. Tờ t nhiờn là các bài hát đờ có tờ lâu quỏ rờ i, chúng tời khỏng thờ sờ u tờ m đờ c vì khỏng ai còn nhờ . Nhờ thờ , nó đờ phờ n ánh mờ t khỏt vờ ng hờa bờnh, vờ công viờ c làm ỏn cờ a ngờ i nờng đờn Vờ t Nam thuờ n chờ t và bờnh đờ lờ m. Đờy là mờ t đờ c đờ m thờ t thú vờ và chúng tời rờ t tờ hào vờ i vờn hờ c trong hát Trờng Quân cờ a đờ t nhờ c

mình. Điư u này có mư t sư c mư nh ghê gư m, bư i tình yêu quê hư đư ng có ý nghĩa tư t cư , đi chiư n đư u cũng chư đư bư o vư quê hư đư ng, đư đư c vư vư i con trâu, cái cày, thư a ruư ng thoi.

Tôi cho rư ng: vư hư c cư a hát Trư ng Quân rư t là tuyư t vư i mư c dù âm như c nó tiư n hành rư t là đư n sư thoi, như ng đư n sư không có nghĩa là sư sai. Bư i vư y, khi chúng tôi cho anh em tư p hát các bài hát Trư ng Quân thì yêu cư u các điư n viên phư i làm rõ 4 phong cách âm như c cư a hát Trư ng Quân đư 4 vùng vư hóa khác nhau như ng nó vư n phư i là Trư ng Quân chư không đư c phép biư n thành loư i hình ca hát khác. Hiư n nay trong mư t tháng, chúng tôi có khoư ng tư 7 đư n 10 buư i biư u điư n đư phư đư bư cho nhân dân thư đư Hà Nư i và ngư đư i dân nhiư u nư i đư n xem, trong đó thanh niên đư thích lư m và hát tư ng bư ng, thư m chí còn vư tay theo. Qua công viư c sư u tư m và biư u điư n đư khu phư cư , chúng tôi cũng hy vư ng là hát Trư ng Quân sư đư ng lư i trong tâm trí và trái tim cư a thanh niên, ngư đư i dân ít nhiư u và đó cũng là cách đư bư o tư n loư i hình nghư thuư t này trong đư i sư ng đư đư ng đư i.

PV: Cư m đư n như c sĩ Thao Giang./.

Nguyư n Quang Vinh

